

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Odaklı Dilbilgisi Öğretimi Üzerine Öğrenci Görüşleri*

*Özlem YILMAZ***
*Şükran DİLİDÜZGÜN****

Öz

Çağdaş dilbilim çalışmalarının sonucu, metin, iletişimin birimi olarak kabul edilmiştir. Dilsel yapılar metin oluşturmak için birer araçtır. Bu nedenle dil öğretiminde de bu yapılar metnin anlamını oluşturma işlevleriyle ele alınıp metin odaklı dilbilgisi öğretimi temel alınmalıdır. Bu araştırmanın amacı; öncelikle yabancılar Türkçe öğretiminde dilbilgisi öğretimi için tasarlanan örnek niteliğindeki metin odaklı dilbilgisi öğretimi etkinlikleri üzerine öğrenci görüşlerini almaktır. Bu bağlamda, hedef dilbilgisi yapılarını öğretmek için iki farklı özgün metin üzerinden metin öncesi, metin esnası ve metin sonrası etkinlikler hazırlanmıştır. Metin sonrası çalışmalarda; dil yapılarının işlevlerinin metinler içinde sorgulandığı, analiz edildiği ve öğrenciye sezdirildiği metin odaklı bilinçlendirme etkinlikleri ve bu yapıların biçim, anlam ve kullanımlarının içselleştirildiği yaratıcı dilbilgisi etkinlikleri tasarlanmıştır. Bu etkinlikler İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu B1 Hazırlık Sınıfı'nda 16 öğrenciye uygulanmış ve uygulamanın ardından, veri toplamak amacıyla, 7'şer kişiden oluşan 2 farklı grup, toplam 14 öğrenciyle bir odak grup görüşmesi yapılmıştır. Metin odaklı dilbilgisi öğretimi öğrenciler tarafından anlamlı, faydalı, eğlenceli ve hatırlanabilir bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dilbilgisi, metin, keşfederek öğrenme, bilinçlendirme çalışmaları, yaratıcı dilbilgisi etkinlikleri

Student Opinions on Teaching Grammar Based on Texts in Teaching Turkish as a Foreign Language

Abstract

With the help of modern linguistic studies, texts have been accepted as means of communication. Linguistic structures are tools for creating texts. For this reason, in language teaching, these structures should be taken into consideration with the functions of creating the meaning of the text and text-based grammar teaching should be considered as the basis, accordingly. The purpose of this research is to evaluate grammar teaching within the context of teaching Turkish to foreigners and to examine the opinions of the students on text-based grammar teaching activities. Within this context, in order to teach the target grammar structures, pre-text, while-text and post-text activities were prepared by using two different authentic texts.

* Bu araştırma, "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Odaklı Dilbilgisi Öğretimi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiş olup XI. Uluslararası Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayı'nda (05-10 2018) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

**Öğrt.,Türk Eğitim Vakfı Türkan Sedefoğlu İlkokulu, İstanbul,ozlemkurtman_86@hotmail.com, ORCID: 000-0002-9696-8950

***Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul, sdilid@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-6627-8337

For the post-text activities; consciousness-raising activities based on texts through which functions of language structures were questioned, analysed and implied to students, and creative grammar activities through which the form, meaning and use of these structures were internalised, were designed. These activities were implemented in Istanbul University Foreign Languages School B1 Preparatory Class to 16 students and after the implementation, to collect data, focus group discussion was held with two different groups of 7, in total, 14 students. Teaching grammar based on texts was found meaningful, useful, fun and memorable by the students.

Keywords: Grammar, text, guided discovery, consciousness-raising exercises, creative grammar activities

Giriş

Dil, sosyal yaşamın bir zorunluluğu olarak oluşmuş iletişimsel bir olgudur. Tüm dilbilgisi yapıları ait oldukları dil ve kültürün belli bir iletişim gereksinimini karşılamak için ortaya çıkmıştır. Dil yapılarının her biri kullanıldıkları bağlam içinde iletişimsel bir işlev taşımaktadır. Dil yapılarının bağlam içinde anlam kazanmasıyla metinler oluşur. Dolayısıyla, dil öğretiminde dilbilgisi yapıları kullanıldıkları metin içinde kazandıkları iletişim işlevleriyle öğrenciye sunulmalı ve içselleştirilmesi için ortamlar yaratılmalıdır. Bu nedenle; dilbilgisi öğretiminde dil yapılarının işlevleri metinler içinde sorgulanmalı, analiz edilmeli ve metin odaklı etkinliklerle öğrenciye sezdirilmelidir.

Geleneksel ve çağdaş yaklaşımlar doğrultusunda dilbilgisinin çeşitli tanımları yapılmaktadır. Geleneksel yaklaşımlarda, dilbilgisi daha çok bir 'kurallar düzeni' olarak ele alınmaktadır. Örneğin, Thornbury (2000: 2), dilbilgisi için, "Geleneksel olarak, cümlelerin söz dizimi ve yapı bilgisi bakımından incelenmesidir." tanımını yapmaktadır. Günümüzde ise, dilbilim ve psikoloji alanındaki gelişmelerin ortaya koyduğu verilerin yabancı dil öğretimine yansımalarıyla; artık yalnızca dilbilgisel açıdan doğru tümceler üretmek yetersiz olmuş, tümceler bağlamına uygun olarak kullanılması gerektiği düşüncesi ve dilin iletişimsel yönü önem kazanmıştır. Holden (1977, akt. Kocaman, 1983a: 50), dilbilgisinin salt biçimsel bir düzenek değil, belirli işlevleri yerine getiren bir düzen olarak algılanması gerektiğini ve amaç iletişim olduğuna göre, dilbilgisi çalışmasının da ancak iletişime katkıda bulunduğu ölçüde yararlı olabileceğini belirtmektedir. Scrivener da (2003: 1), asıl önemli olanın kurallar bilgisinden ziyade bu kuralları kullanarak dilde neler yapılabileceğini bilmek olduğuna vurgu yaparak dilin işlevsel/iletişimsel yönüne işaret eder. Dolayısıyla, dilbilgisi ve iletişimi birbirinden bağımsız olarak düşünmek mümkün olamamaktadır.

Toplumsal bir olgu olarak nitelenen ve temel olarak insanların duygu ve düşüncelerini paylaşma ihtiyaçlarından doğan dil olgusunun; yapısal, kültürel, toplumsal, işlevsel ve bilişsel boyutları bulunmasına bağlı olarak birçok farklı işlevi bulursa da temel işlevi iletişimseldir. Günümüzde dilbilgisi bir amaç değil iletişimi sağlamada bir araç olarak görülmektedir. Dil öğretiminde amaç, dili değil dil kullanımını öğretmektir. Bu da bireyin her bağlamda anlama ve anlatma eylemlerini gerçekleştirmesi için sahip olması gereken iletişimsel dil yetisini geliştirmesiyle mümkündür. Dil

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Odaklı Dilbilgisi Öğretimi Üzerine Öğrenci Görüşleri

öğrenimini çağdaş bir bağlamda ele alan “Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni(2001)”nde; iletişimsel yetiye sahip bir bireyin dilsel yeti, sosyodilbilimsel yeti ve edimsel yetiye sahip olması gerektiği belirtilmektedir:

Tablo 1. *İletişimsel dil yetisi (AOÇ, 2001)*

Dilsel	Sosyodilbilimsel	Edimsel
Sözcük yetisi	Sosyal ilişkilerde dilsel belirleyiciler	Söylemsel yeti
Dilbilgisel yeti	Nezaket kuralları	İşlevsel yeti
Anlambilgisel yeti	Halk bilgeliği ifadeleri	Tasarımsal yeti
Sesbilgisel yeti	Söyleyiş biçem farklılıkları	
Yazım yetisi	Lehçe ve ağız	
Sesletim yetisi		

Bu bağlamda dilbilgisel yeti, “dilsel yetiler” başlığı altında sözcük yetisi, anlambilgisel yeti, sesbilgisel yeti, yazım yetisi ve sesletim yetisi ile beraber yer almaktadır (AOÇ, 2001: 128). Tabloda belirtildiği gibi; iletişimsel dil yetisi kapsamında, dilbilgisi öğretiminin kaçınılmaz olduğu bir gerçektir, ancak dilsel öğelerin sosyodilbilimsel ve edimsel olgularla beraber ele alınması gerektiği düşünülmektedir. “Dilbilgisel yeti” ile ilgili olarak da şu açıklamalar yapılmıştır: “Genel olarak bir dilin dilbilgisi öge öbeklerinin anlamlı ve kurallı bir dizi oluşturma ilkeleri olarak görülebilir. Dilbilgisel yeti belli kalıpları ezberleyerek tekrarlamak değil, kurallara uygun olarak doğru üretilmiş söz öbekleri ve cümlelerle anlama ve anlatma becerisidir.” (MEB, 2006: 132). Bir başka ifadeyle, dilin sadece kurallar bütünü olduğunu söylemek yeterli değildir; dil, farklı bağlamlarda, çeşitli iletişimsel amaçların gerçekleştirilmesi için kullanılan, yapı ve kurallardan oluşan bir araç olarak değerlendirilmelidir.

Çağdaş yaklaşımlarda yabancı dil öğretiminde, dilbilgisinden çok iletişim, metin ve söylem kavramları ön plana geçmiş olsa da dilbilgisinin dil öğretiminin temelini oluşturması gerçeği göz ardı edilememektedir. Dil yapılarının kullanıldıkları bağlam içinde hangi iletişimsel işlevi taşıdıkları ancak metinler içinde sorgulanabilmekte, çünkü bir dilsel çıktının taşıdığı anlam, ancak o dilsel çıktının üretildiği bağlamda değerlendirilerek anlaşılabilir. “Anlam ancak ve ancak bir bağlamda var olabilir.” (Çakır, 2004: 248; akt. Çeçen, 2007: 37). Dilin bağlam duyarlı olmasının dil öğretimi açısından doğurduğu sonuçları Thornbury (2000: 90), şu sözleriyle açıklamaktadır: “Dilbilgisi en iyi bağlam içinde öğretilir ve pratik edilir. Bu da dilbilgisi öğretiminde metinlerin bütün halinde bağlam olarak kullanılması anlamına gelir.” Metni, dilbilgisi öğretiminde başvurulabilecek ana kaynaklardan biri olarak gören Gower, Phillips ve Walters (2005: 130) da, metnin dil keşfi için doğal bir bağlam ve belirli dil öğeleri ve yapılarının analiz-pratik edilmek üzere elde edilebileceği bir havuz olarak kullanılabileceğini ifade etmektedirler. Bundan dolayı, dil öğretiminde dilbilgisi yapıları kullanıldıkları metin içinde kazandıkları iletişim işlevleriyle öğrenciye sunulmalı ve içselleştirilmesi için ortamlar yaratılmalıdır. Ancak, Yılmaz (2018) tarafından Yabancı Dil Olarak Türkçe ders kitapları üzerine yapılan bir araştırmada dilbilgisi öğretiminin tümce düzeyinde kaldığı, metinlerden yola çıkılmadığı, hedef

dilbilgisi yapılarının öğrencilere bağlamdan kopuk bir şekilde bilgi düzeyinde sunulduğu görülmüştür. İlgili kitaplardaki etkinliklerin birçoğu doğru tümce kurulumuna odaklanmakta; dil çalışmaları, iletişimsel yaklaşımdan uzak bir şekilde, sınama niteliğinde olup özgün iletişim ortamlarını yansıtamamaktadır. Bundan dolayı, bu çalışma, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dilbilgisi öğretiminin, iletişim gerçeği içinde nasıl yapılabileceğine kuramsal ve uygulamalı bir anlayışla ışık tutmayı amaçlamaktadır.

Ellis'in (2002: 168) ortaya attığı "bilinç-yükseltme-kavramı", yöntemsel bilgi (procedural knowledge) yerine bildirime dayalı bilgi (declarative knowledge) kullanarak öğrencinin belirli dilbilgisi kurallarını "tekrar etme" uygulamasına başvurmadan kavramasını sağlamak anlamına gelmektedir. Yapı-odaklı etkinliklerle amaç öğrencinin dilbilgisi kurallarının farkına varması ve bunun dolaylı olarak ikinci dil edinimini kolaylaştırmasıdır. Dilsel bir yapının doğru bir şekilde tekrar edilmesi değil dilsel yapı hakkında açık bilgiye sahip olmak hedeflenir. Dolayısıyla bilinç-yükseltme yönteminde hemen değil ileriki aşamalarda etki beklenir (delayed-effect). Dilber de(2015: 382), bilinç-yükseltme yönteminin, dilbilgisi kuralları ile ilgili sorun çözme görevleri vererek, dilbilgisi yapılarının zamanla keşfedilmesini sağlamayı hedeflediğini dile getirmektedir. Richards (2002; akt. Richards & Renandya, 2002: 146), Skehan ve diğerlerinin çalışmalarında dilbilgisel doğruluğun görevler içine nasıl inşa edilebileceğinin gösterildiğini; bu sürecin görev öncesi, görev esnası ya da görev sonrası çalışmalara dil farkındalığı boyutunun eklenmesinin gerektirdiğini belirtmektedir. "Öğrenciler dili görev döngüsü sırasında bütünsel bir içerikte deneyimledikten sonra dilbilgisi ve dil çalışması görevin içinden yükselir ve dil yapısının özelliklerinin önemi vurgulanır." (Kırkgöz, 2015: 237). Batstone (1994: 40) ise, öğrencilerin hedef dil yapılarını gerçek anlamda alımlaması için sadece görmelerinin yeterli olmadığını aynı zamanda fark etmeleri gerektiğini ifade etmektedir. Dilbilgisinin bilinç yükseltme şeklinde öğretilabileceği görüşünü savunan Gerngross, G. Puchta, Herbert ve Thornbury (2006: 6), bu görüşlerinin gerekçelerini iki ana nedene bağlamaktadırlar: "Dili anlamanın üretmeden önce gelmesi ve öğrenme hızındaki bireysel farklılıklar." Long ve Robinson (1998) ise, öğretmenin öğrencilerin performanslarındaki dil öğrenimi ile ilgili hatalarını bilinçlendirme etkinlikleri yoluyla düzeltebileceğini dile getirmektedirler. Willis de (1996: 16) okuma ve dinleme metinlerinde doğal bir şekilde ortaya çıkan dilin belirli özelliklerine dikkat çekmek amacıyla farkındalık artırıcı etkinlikler düzenlenebileceğini; aynı zamanda, dilin başka özelliklerini fark etme olasılığının da doğabileceğini belirtmiştir.

Öğrencilerin, hedef yapılarının biçimsel, anlamsal ve kullanımsal özellikleriyle metin içinde karşılaştırılmalarının ardından yapılan bilinçlendirme etkinliklerinde tümevarımlı yaklaşım benimsenmiştir. Williams'a göre (1999: 2; akt. Cem Değer, Çetin ve Oflaz Köleci, 2017: 38), tümevarımlı yaklaşımda öğrencinin edindiği bilgi öğretici tarafından verilen bilgiye göre daha anlamlı

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Odaklı Dilbilgisi Öğretimi Üzerine Öğrenci Görüşleri

gelecektir. Bu türden bir keşfederek öğrenme biçiminin öğrencinin zihinsel yapısıyla uyuşması, bilgiyi birey için daha anlamlı, hatırlanabilir ve kullanışlı kılacaktır. Bu yaklaşım, az bir çabayla gerçekleşen bilinçli bir odaklanma ya da farkında olmadan bir yapıyla sürekli karşılaşma yoluyla dilbilgisi kurallarını edinmeyi sağlaması açısından doğal dil edinimine yakın bir sürece işaret etmektedir. Bunların yanı sıra, öğrencilere kuralların söylenmesi yerine keşfetmesini sağlamak motivasyonu arttırmaktadır (Brown, 1994: 365; akt. Cem Değer, Çetin ve Oflaz Köleci, 2017: 38). Sharwood Smith (1988: 53) de “Hedef dil sisteminin keşfi tamamen sezgisel ya da bilinçli yapılsa da yahut da bu iki zıt kavramın ortası bulunsa da dil öğreniminde mutlaka bireysel keşif süreci yaşanacaktır. Asıl soru, bu keşfin ne kadarının öğretmen güdümünde olduğudur.” şeklindeki sözleriyle, dil öğretiminde bireysel keşfin önemini vurgulamakta ve bu sürecin öğretmen rehberliğiyle de desteklenebileceğini belirtmek istemektedir.

Ancak öğrencilerin hedef dilbilgisi yapıları hakkındaki farkındalık düzeylerinin artırılmasının amaçlandığı bilinçlendirme etkinlikleri, bu yapıların iletişimsel bağlamda kullanımı konusunda tek başına yetersiz olmakta; bu etkinliklerin iletişimsel etkinliklerle tamamlanması gerekmektedir. “Analiz etkinlikleriyle beraber belirli bir miktarda kullanılan uygulama etkinlikleri, öğrencilere, dilde sıklıkla kullanılan ifadeleri ve faydalı dil kullanım örneklerini kullanıp ezberlemeleri ve aynı zamanda, yeni kombinasyonları güvenle denemeleri ve kendilerinin de bir şeyler üretmeleri açısından oldukça yarar sağlayacaktır.” sözleriyle Willis (1996: 102), analiz etkinliklerin tek başına yeterli olmayacağını; öğrencilerin içselleştirmeye çalıştıkları bu bilgileri çeşitli etkinlikler yoluyla uygulamaya koymaya da ihtiyaçları olduğunu vurgulamaktadır. “Öğrenciler sınıf içerisinde dil bilgisi kurallarından çok kuralları uygulayabilecekleri, hayatın bir yansımasını bulmalıdırlar.” sözleriyle Göçen ve Okur da(2013: 338) öğrencilerin öğrendiklerini beceriye dönüştürme ihtiyacı duyduklarını ve bu anlamda da sınıf ortamındaki etkinliklerin bir katalizör olarak kullanılması gerektiğini dile getirmeye çalışmaktadırlar. Yabancı dil öğretiminin ikinci temel bileşenini *anlamlı dil kullanım ortamı* olarak gören Kocaman (1983b: 56)’ın “Yabancı dil öğretimi salt edilgen bir dil girdisi ortamında başarıya ulaşamaz, bu araçların ve ortamın öğrenciyi örtük/ bilinçli biçimde dil öğretimine yönlendirmesi, buna ortam hazırlaması ve dil kullanımını özendirilmesi gerekir.” şeklindeki sözleri de Willis (1996) ve Göçen ve Okur (2013) ile koşutluk göstermektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin odaklı dilbilgisi çalışmaları üzerine öğrenci görüşlerini saptamayı amaçlayan bu çalışmada, öncelikle hedef dilbilgisi yapılarını öğretmek üzere iki farklı özgün metin için metin odaklı görevlerden oluşan ders planları hazırlanmıştır. Hedef dilbilgisi yapılarının kullanıldıkları metin içinde hangi iletişimsel işlevi taşıdıkları ve nasıl yapılandırıldıkları metinden yola çıkarak hazırlanan bilinçlendirme etkinlikleriyle öğrencilere sezdirilmeye çalışılmıştır. Böylece dil öğretimi öğrenme kolaylaşacak, bireyselleşecek ve anlamlı olacaktır. Öğrencilerin hedef

dilbilgisi yapılarının biçim, anlam ve işlevini bilinçlendirme etkinlikleri yoluyla keşfetmeleri dili iletişimsel bağlamda kullanabilmeleri için yeterli olmadığından öğrendikleri yapıları bağlam içinde anlamlı bir şekilde kullanarak pratik edebilecekleri yaratıcı dilbilgisi etkinlikleri uygulanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin odaklı dilbilgisi öğretimine yönelik öğrenci görüşlerini almayı hedefleyen bu araştırmada nitel araştırma yöntemleri arasında bulunan odak grup görüşmesi temel alınmıştır. Odak grup görüşmesi “ılımlı ve tehditkâr olmayan bir ortamda önceden belirlenmiş bir konu hakkında algıları elde etmek amacıyla dikkatle planlanmış bir tartışmalar serisi” olarak tanımlanabilir (Krueger ve Casey, 2000: 4; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2016: 158). Bu araştırma doğrultusunda yapılan odak grup görüşmesinde sorular önceden hazırlanmış olduğundan ve görüşme boyunca değiştirilmediğinden, “yapılandırılmış” bir odak grup görüşmesi kullanılmıştır.

Araştırma grubu

Dilbilgisini metinler yoluyla sunmanın, öğrenciler orta ve üzeri bir dil seviyesine sahip olduğunda daha elverişli olduğuna dikkat çeken Gower, Phillips ve Walters (2005: 130), bu durumun nedenini şu sözleriyle açıklamaktadırlar: “Çünkü özgün metinler ya da özgün materyallerden adapte edilmiş metinler kullanılır. Bu metinlerde de dil, bir bütün olarak yer alır; dilbilgisi yapıları ayrı bir şekilde verilmez. Bu yüzden, dile hâlihazırda daha yetkin öğrenciler için daha yararlıdır.” Dolayısıyla, AOÇ (2001: 28)’de ortak başvuru düzeylerinin bütüncül bir sunumunda “bağımsız kullanıcı” olarak adlandırılan B1 kullanıcısı için uygun görülmüştür. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin odaklı dilbilgisi öğretimi için materyal oluşturarak bu bağlamda öğrenci görüşlerini almayı hedefleyen bu çalışmada metin odaklı dilbilgisi öğretimi etkinlikleri, İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu B1 Düzeyi Türkçe Hazırlık Sınıfı’nda uygulanmıştır.

Metin-odaklı dilbilgisi etkinliklerinin gerçekleştirildiği çalışma grubunda Suriye’den 9, İran’dan 3, Suudi Arabistan, Tayland, Uganda ve Ürdün’den birer olmak üzere altı farklı ülkeden 16 öğrenci bulunmaktadır ve yaklaşık 7 aydır hazırlık sınıfında Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmektedirler. Çalışma grubunda bulunan öğrencilerin ülke ve kişi sayısı dağılımını gösteren tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 2. *Araştırma grubunda yer alan öğrencilerin ülke ve kişi sayısı bakımından dağılımı*

Ülke adı	Suriye	İran	Suudi Arabistan	Tayland	Uganda	Ürdün
Kişi sayısı	9	3	1	1	1	1

Bu öğrencilerin ortak amaçları, Türkiye’de bir alanda üniversiteyi tamamlamak ve Türkçeyi sosyal bağlamlarda kullanabilmektir. Öğretim aşamasında 16 öğrenci yer almasına rağmen, 2

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Odaklı Dilbilgisi Öğretimi Üzerine Öğrenci Görüşleri

öğrenci odak grup görüşmesinde bulunamadıklarından odak grup görüşmesi 6'sı kız 8'i erkek olmak üzere toplam 14 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin odaklı dilbilgisi öğretimi konusunda veri toplama amaçlı iki farklı özgün metin üzerinden metin öncesi, metin esnası ve metin sonrası etkinlikler tasarlanmıştır. 'Başlangıç Noktası' metni, hem konusu hem de içerdiği dil yapıları bakımından B1 düzeyi yetişkin grubu öğrenciler için uygun görülmüştür; çünkü Paltridge (2001: 96)'in ifade ettiği üzere "...ders materyalleri öğrencilerin düzey, ilgi ve gereksinimlerine uygun özgün söylem örneklerinden oluşmalıdır." 'Mutluluk Kitabı' (Gün, 2002: 56-57) adlı bireysel gelişim kitabından alınan bu deneme metninde, insanoğluna, mutlu olmaya dair düşünceleri konusunda sorgulama süreci yaşatılmakta ve sahip olduğu gücün kendisinde mevcut olduğu hatırlatılmaktadır. Ancak özgün bir metin seçildiği için metinde birtakım düzey üstü sözcükler ve dil yapıları bulunmuş; alınan üç uzman görüşü doğrultusunda metinde birtakım değişikliklere gidilmiştir. Değişiklikler yapılırken metnin anlamsal açıdan bütünlüğünün korunmasına özen gösterilmiştir. Hem konusu hem de içerdiği dil yapıları bakımından B1 düzeyi grubu için uygun görülen 'Otomobiller' adlı bilgi iletici özgün metinde, otomobilin öyküsü ve zaman içinde geçirdiği değişim anlatılmakta; geçmişe doğru bir yolculuk yapılmaktadır. Ancak metinde B2 seviyesinde öğretilen birkaç sıfat-fiil bulunduğu için üç uzman görüşü doğrultusunda birtakım değişiklikler yapılarak, metin, B1 seviyesine uygun hale getirilmiştir.

Metin odaklı dilbilgisi öğretimi temelli üç aşamada hazırlanan görev nitelikli etkinliklerin uygulanmasının ardından, öğrenci görüşlerini almak amacıyla, öğrencilerle odak grup görüşmesi yapılmıştır. Hazırlanan odak grup görüşmesi soruları, 7'şer kişiden oluşan iki farklı odak gruba sorulmuştur; yani, iki oturumda gerçekleştirilen bu odak grup görüşmesinde, toplam 14 kişiyle görüşülmüştür. Glesne de (2013: 180) genelde altı ile on katılımcıdan oluşan küçük grupların en iyisi olduğunu belirtmektedir. Yıldırım ve Şimşek (2016: 161) de altı ile sekiz arasında katılımcı ile 1-2 saat içerisinde gerçekleştirilecek bir odak grup görüşmesinde istenilen derinlikte veriye ulaşılabilceğini söylemektedirler.

Metin odaklı dilbilgisi öğretimi etkinliklerinin sınıf içerisinde uygulanmasının ardından yapılan odak grup görüşmesinde öğrencilere yöneltilen soruların anlaşılabilirliği için uzman görüşüne başvurulmuştur. Yapılandırılmış görüşmenin soruları aşağıdaki gibidir.

- Kendinizi tanıtır mısınız? Ne zamandan beri ve neden Türkçe öğreniyorsunuz?
- Sizce, dilbilgisi öğrenmek gerekli mi?
- Hangisini tercih edersiniz; öğretmeninizin kuralları size direkt açıklamasını mı yoksa kuralları metindeki örneklerden bulmayı mı?

- Benimle derslerinizde dilbilgisi kurallarını metinden yola çıkarak öğrendiniz. Dil yapılarının işlevlerini metinler içinde sorguladınız. Bu yöntem, öğrenmenizi daha anlamlı ve kalıcı kıldı mı? Açıklayınız.
- Anadilinizde dilbilgisini nasıl öğrendiniz; öğretmeniniz dilbilgisi kurallarını açıklayıp sonra örnek cümleler mi verdi yoksa metin üzerinden yola çıkarak mı öğrendiniz? Ülkeniz neresidir?
- ‘Yaratıcı Dilbilgisi Çalışmaları’ başlığı altındaki etkinliklere katıldınız. Bu etkinlikler, yeni dil yapılarını iletişimsel bir şekilde kullanmanızı sağladı mı? Açıklayınız.
- Yabancı dil derslerinizde ders kitabınızdaki metinleri mi yoksa gazete haberi, dergi yazıları, şarkılar, vb. gibi özgün metinleri mi tercih edersiniz? Neden?
- Sizinle “Otomobiller” ve “Başlangıç Noktası” adlı iki özgün metin üzerinden çeşitli etkinlikler yaptık. Sizce, bu metinler doğru bir seçim oldu mu? Açıklayınız.
- Sizce, dilbilgisi öğretiminde başka neler yapılabilir? Açıklar mısınız?

İşlem / Verilerin Toplanması

Araştırmanın amacı kapsamında dilbilgisi etkinliği hazırlamak için öğretilmesi hedeflenen dilbilgisi yapıları belirlenmiş ve işlevleri dilbilgisi kitaplarından araştırılmıştır:

- Şimdiki zamanın hikâyesi [-Iyor+ du + kişi eki]

‘Şimdiki zamanın hikayesi’ yapısını daha önceden öğrenmiş olan öğrenciler, bu yapıyı özgün bir metin içinde tekrar görerek ve bilinçlendirme etkinlikleriyle pekiştirerek sağlamlaştırmış ve de yaratıcı dilbilgisi etkinlikleri sayesinde sıkılmadan pratik etmiş olacaktırlar.

- Şart kipinin hikâyesi [(Eğer), (fiil+ (ma)+sA (+ydl) + kişi eki, fiil+(ma)+geniş zaman (hikaye) (-E/İrdi) /gelecek zaman (hikaye) (-(y)EcEkti)+kişi eki]

‘Şart kipinin hikayesi’ yapısının ‘pişmanlık bildirme’ işlevini daha önceden öğrenmiş olan öğrenciler, farklı bir metin üzerinden aynı yapının bir başka işlevi daha olduğunu görecektirler: “Varsayıma dayandırılan, gerçekleşmemiş olan bir şartı bildirme.” (Özkan, Tören ve Esin, 2013: 501). İlgili hedef yapının anlam ve kullanımının öğrenciler tarafından karmaşık bulunabileceği düşüncesiyle ve bu yeni dil öğesinin anlamının da metinde açıkça gösterilmesi dolayısıyla, ‘şart kipinin hikâyesi’ yapısının öğretilmesi uygun görülmüştür.

Uygulama öncesinde, metin odaklı dilbilgisi öğretimi için seçilen 2 metin ve veri toplama amacıyla bu metinler üzerinden tasarlanan metin öncesi, metin esnası ve metin sonrası etkinlikler için dil, biçim ve içerik konusunda 3 uzman görüşüne başvurulmuş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Özgün metin seçildiği için metinlerde birtakım düzey üstü sözcükler ve dil yapıları bulunmuştur. Thornbury’nin (2000: 72) ifade ettiği üzere, metin seçimiyle ilgili karşılaşılabilecek problemlerden biri,

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Odaklı Dilbilgisi Öğretimi Üzerine Öğrenci Görüşleri

özgün metinlerin, özellikle düşük seviyedeki öğrenciler için, dilsel zorluk açısından bir problem oluşturabilmesidir. Thornbury (2000: 73), dile getirdiği bu probleme karşı çözüm olarak özgün metinleri alıp gerçek tatlarını kaybettirmeden sadeleştirmeyi önermektedir. Bu çalışmada da, alınan uzman görüşleri doğrultusunda metinlerde sadeleştirmeler yapılmıştır. Değişiklik yapılırken, metnin anlamsal açıdan bütünlüğünün korunmasına özen gösterilmiştir.

Uygulama için seçilen özgün metinler, metin seçimi ölçütleri bağlamında değerlendirilerek metinlerin dil öğretimi açısından uygunluğu tespit edilmiş; tasarlanan etkinlikler kuramsal bilgilerle ilişkilendirilerek açıklanmıştır.

Metin odaklı dilbilgisi öğretimi tasarlanan etkinlikler İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu B1 Düzeyi Türkçe Hazırlık Sınıfı'nda uygulanacağından, öğrencilerin bildikleri varsayılan yapılar belirlenirken adı geçen sınıfta kullanılan 'İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Serisi' temel alınmıştır.

İletişimsel Yaklaşım'ın yorumlarından biri olan Görev Temelli Dil Öğretimi'nin temel alındığı bu çalışma doğrultusunda hazırlanan ders planları; metin öncesi, metin esnası ve metin sonrası etkinlikler olmak üzere üç aşamada tasarlanmış olup bu etkinliklerin amaçları aşağıdaki gibidir:

Metin öncesi çalışmalar:

- Öğrencilerin konuyla tanışmalarını sağlamak ve konuya ilgilerini çekmek,
- Konuyla ilgili sözcük ve sözcük gruplarını harekete geçirmek,
- Öğrencilerin hâlihazırda sahip oldukları bilgileri açığa çıkarmak,
- Öğrencilerin metni anlamlandırma sürecinde karşılaşabilecekleri dilsel zorluğu gidermek,
- Tüm sınıfın katılımını sağlayabilecek nitelikte sorular sormaktır.

Metin esnası çalışmalar:

- Öğrencileri hedef dile maruz bırakmak,
- Öğrencilerin metni anlamlandırmalarını sağlamak,
- Öğrencilerin zihinlerindeki dilsel şemayı yeniden yapılandırmalarına fırsat tanımak,
- Öğrencilerin dilin iletişimde nasıl kullanıldığını fark etmelerini sağlamak,
- Öğrencilerin dikkatini, metinde geçen hedef dilbilgisi yapılarına yöneltici çalışmalar yapmaktır.

Metin sonrası çalışmalar:

- Hedef dil yapılarının biçim, anlam ve kullanımını metinden yola çıkarak tekrar etmek/öğretmek,

- Öğrencilere, dili iletişimsel bir şekilde kullanabilmeleri için ortam yaratmak,
- Dilbilgisi öğretimini beceri odaklı çalışmalarla iç içe geçirerek, dili bütüncül bir şekilde öğretebilmektir.

Willis'in (1996: 19), sınıf içerisinde etkili bir öğrenme ortamının oluşturulması için öne sürdüğü üç temel koşul, "hedef dile maruz bırakma, hedef dili gerçek iletişim amaçlı kullanmak üzere öğrencilere fırsat sunma ve öğrencilerin öğrenme sürecinde ilgiyle yer almaları açısından gerekli motivasyonu sağlama" ve Harmer (2001: 25-26)'ın, "ilgi çekme (engage), çalışma (study), etkinleştirme (activate)" olarak adlandırdığı üç temel ders unsuru; yukarıda adı geçen metin öncesi, metin esnası ve metin sonrası çalışmalarla karşılanmış olmaktadır.

Çalışma doğrultusunda hazırlanan metin odaklı dilbilgisi öğretimi etkinlikleri, İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu B1 Düzeyi Türkçe Hazırlık Sınıfı'nda 10 ders saatinde uygulanmış olup her bir metne 5 ders saati ayrılmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırma kapsamında yapılan odak grup görüşmesinin verileri betimsel analiz yaklaşımı kullanılarak özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Veriler, odak grup görüşmesinde kullanılan sorular dikkate alınarak sunulmuştur ve görüşülen bireylerden doğrudan alıntılara da yer verilmiştir. Veriler, araştırmanın kuramsal kısmıyla da ilişkilendirilmeye çalışılarak araştırmacı tarafından yorumlanmış ve çıkarımlarda bulunulmuştur. Veriler analiz edilirken, Yıldırım ve Şimşek (2016: 239-240)'in aşağıdaki sözleri dikkate alınmıştır:

"Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır. Ortaya çıkan temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye yönelik tahminlerde bulunulması da, araştırmacının yapacağı yorumların boyutları arasında yer alabilir."

Bulgular

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara, odak grup görüşmesi soruları temel alınarak yapılandırılan alt başlıklarda sırasıyla yer verilecektir.

1. Kendinizi tanıtır mısınız? Ne zamandan beri ve neden Türkçe öğreniyorsunuz?

Öğrenciler, yaklaşık 6 aydır Türkçe öğrendiklerini ve öğrendikleri dilin konuşulduğu ülkede yaşadıklarından dili iletişimsel boyutta öğrenmeye ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Aynı

zamanda, tüm öğrenciler çeşitli alanlarda Türkçe dilinde üniversite öğrenimi görmek istediklerini, dolayısıyla akademik Türkçeye de gereksinim duyduklarını aktarmışlardır.

2. *Sizce, dilbilgisi öğrenmek gerekli mi?*

Yeni bir dil öğrenirken dilbilgisinin oldukça gerekli olduğu, odak grup görüşmesinde yer alan tüm öğrenciler tarafından ifade edildi. Dilbilgisi kurallarını bilmenin dili doğru kullanmayı sağladığı ve konuşmayı kolaylaştırıcı bir rolü olduğu anlaşıldı. Dilbilgisinin sistematik bir bilgi sağlayarak dil kullanımını doğru, yerinde ve anlaşılır kıldığı öğrenciler tarafından belirtilmek istendi. Odak grup görüşmesinde yer alan bir öğrencinin, “Çok kalıp ve kural var Türkçede. Zor. Dilbilgisi, konuşmayı kolaylaştırıyor. Kendimi daha iyi anlatıyorum. Ama bazen şöyle; ben kural çok iyi anladım ama cümle kurmak zor.” şeklindeki sözlerinden yeni bir dil öğrenirken dilbilgisi kurallarını bilmenin gerekli olduğu, ancak iletişime geçmek için yeterli olmayacağı anlaşılmaktadır. Böylece, dilbilgisinin salt biçimsel bir düzenek değil, belirli işlevleri yerine getiren bir düzen olarak algılanması gerektiğini ve amaç iletişim olduğuna göre, dilbilgisi çalışmasının da ancak iletişime katkıda bulunduğu ölçüde yararlı olabileceğini belirten Holden (1977, akt. Kocaman, 1983a: 50) ve dilbilgisini, bir dilde kendimizi ifade edebilme yeteneğimizin yapısal temeli olarak gören Crystal’ın (2004, akt. Yaman, 2013: 241), görüşlerini destekler nitelikte veri bulunabilmektedir.

3. *Hangisini tercih edersiniz; öğretmeninizin kuralları size direkt açıklamasını mı yoksa kuralları metindeki örneklerden bulmayı mı?*

Görüşmede yer alan 14 öğrenciden 8’i metin odaklı dilbilgisi öğretimini kural odaklı dilbilgisi öğretimine tercih ettiklerini ifade ettiler. Metin odaklı dilbilgisi öğretimini daha anlamlı, kalıcı ve hatırlanabilir olduğunu şu şekildeki sözleriyle ifade etmeye çalıştılar:

“Metin daha iyi. Daha anlamlı ve kalıcı. Bir bütün, çünkü burada bir konu vardır. Anlarsın. Nasıl kullanacaksın öğrenirsin gerçek metinde.”

“Metin odaklı öğretim daha iyi. Ben daha iyi anlıyorum. Çünkü ben görüyorum. Ben unutamıyorum, hatırlıyorum. Kelimeler var, mana çıkarıyorsun.”

“Metin odaklı öğretim; kendin buldun, unutamazsın.”

“Metin odaklı öğretim çok iyi, daha çok bilgi var. Her zaman anladım, öğrendim. Daha iyi öğrendim. Daha anlamlı. Çok eğlenceli.”

Öğrencilerden üçü ise başlangıç düzeyinde kural odaklı dilbilgisi öğretiminin, orta seviyelerde ise metin odaklı öğretimin daha iyi olacağını belirtti.

İki öğrenci ise her iki yöntemi de tercih ettiklerini söylediler. Ancak bu öğrencilerden birinin konuşmasını, “Biz hep önce kurallar öğrendik. Metin odaklı öğretim hiç denemedim. Çok değişik, ama ben anladım. Gördüm, anladım, kullandım sonra sokakta. Benim için problem yok. İkisi de

anamlı ve kalıcı.” şeklindeki sözlerle devam ettirmesi, öğrencinin metin odaklı öğretimi daha fazla tanımaya ihtiyacı olduğu ve bu konudaki fikrinin değişebileceği işaretini de verdi.

Öğrencilerden sadece bir tanesi kural odaklı öğretimi tercih ettiğini ifade etti ve gerekçelerini şu şekilde dile getirdi: “Kural tahtada olsun, öğretmen açıklasın. Önce kural okuyorum ben, sonra metne bakıyorum ne var. Kural metne nasıl girebilir ona bakıyorum.” Bu sözlerden öğrencinin tümdengelim yöntemini tercih ettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, bu konuşmada, öğrenci, kuralların direkt açıklanmasını tercih ettiğini dile getirirse de bu kuralların anlamlı bir şekilde nasıl uygulamaya konulacağı hususunda bir metne ihtiyaç duyduğunu ifade etmektedir. Böylelikle, dil yapılarının metin içerisinde nasıl yer aldığını inceleme fırsatını bulabileceğini dile getirmeye çalışmaktadır. Bu da, ister tümevarım ister tümdengelim yöntemi benimsensin, metnin dil öğretiminde mutlaka kullanılması gerektiği görüşünü iletmektedir.

4. *Benimle derslerinizde dilbilgisi kurallarını metinden yola çıkarak öğrendiniz. Dil yapılarının işlevlerini metinler içinde sorguladınız. Bu yöntem, öğrenmenizi daha anlamlı ve kalıcı kıldı mı? Açıklayınız.*

Dilbilgisi kurallarını metinden yola çıkarak öğrenmenin ve dil yapılarının işlevlerini metinler içinde sorgulamanın dil öğrenmeyi daha anlamlı ve kalıcı kıldığı görüşü, odak grup görüşmesinde yer alan tüm öğrenciler tarafından onaylandı. Öğrenciler dil öğrenme sürecinde aktif bir şekilde yer aldıklarından derste sıkılmadıklarını, kendi hatalarını kendilerinin fark edip düzeltmeye fırsat bulduklarından öğrendiklerini unutmadıklarını, bilişsel bir süreç içinde yer aldıklarından çok iyi öğrendiklerini, metin içinde yapıların farklı işlevlerini de görebildiklerini ve oyun gibi olduğundan eğlendiklerini dile getirdiler. Ayrıca, öğrencilerden ikisi metin odaklı dilbilgisi öğretiminin ilk defa öğrenilen kurallar için daha iyi ve ilgi çekici olabileceğini aktardı.

5. *Anadilinizde dilbilgisini nasıl öğrendiniz; öğretmeniniz dilbilgisi kurallarını açıklayıp sonra örnek cümleler mi verdi yoksa metin üzerinden yola çıkarak mı öğrendiniz? Ülkeniz neresidir?*

Öğrencilere anadillerinde dilbilgisini nasıl öğrendiklerine dair yöneltilen soruda karşımıza çıkan sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Tablo 3. *Odak grup görüşmesinde yer alan öğrencilerin anadillerinde dilbilgisini hangi yöntemle öğrendiklerini gösteren tablo*

Kural odaklı öğretim	Metin odaklı öğretim	Kural &Metin odaklı öğretim
3 kişi	4 kişi	7 kişi
Suriye (1), İran(1),Ürdün(1)	Tayland(1), Suudi Arabistan(1), Suriye(2)	Suriye(6), Uganda(1)

Tablo 3 incelendiğinde, öğrencilerin yarısının anadillerinde dilbilgisi kurallarını öğrenirken hem metin odaklı öğretime hem kural odaklı öğretime başvurulduğu gözlemlenmiştir. Görüşmede yer alan 4 kişi dil yapılarını öğrenirken sadece metin odaklı öğretim gördüğünü belirtirken kalan 3 kişi ise kural odaklı bir öğretimde geçtiğini ifade etmiştir.

6. *'Yaratıcı Dilbilgisi Çalışmaları' başlığı altındaki etkinliklere katıldınız. Bu etkinlikler, yeni dil yapılarını iletişimsel bir şekilde kullanmanızı sağladı mı? Açıklayınız.*

'Yaratıcı Dilbilgisi Çalışmaları' başlığı altındaki etkinliklerin öğrenmeyi anlamlı ve zevkli kıldığı ve dil yapılarını iletişimsel bir şekilde kullanmayı sağladığı tüm öğrenciler tarafından aktarılmıştır. Bu ifadelerden bir kısmı aşağıdaki gibidir:

"Çok güzeldi. Dili kullandım. Hem de eğlendim. İletişim kurdum, bu kolay oldu. Kelimeler aklıma geldi."

"Bu çok iyi bir şey, çok önemli kullanmak için yani öğrenmek için dili kullanmak lazım. Sosyal hayatta gibi. Bu etkinlikler işe yaradı."

"İyiymi, çünkü konuştum yazdım. İletişim kurdum."

"Güzel geçti. Aktif. Böyle bir şeyi unutamayız."

"Evet, tabiki dili kullanarak iletişime geçtik. Hem yazıyor hem konuşuyor hem çalışıyor. Hem de çok eğlenceli bir şey. Çok eğlenceli ve çok aktif bir hafta oldu. Çok faydalı oldu. Çok teşekkür ediyoruz."

"Bu güzel mesela çünkü öğrenci ne kadar yazıyor, konuşuyor. Kelime hatırlıyor."

Öğrencilerin ifadelerinden öğrendiklerini anlamlı bir şekilde kullandıkları, daha önceden bildikleri sözcükleri harekete geçirebildikleri ve dolayısıyla unutmadıkları, dil yapılarını iletişim esnasında kullandıkları anlaşılmıştır. Aynı zamanda, verilen cevaplardan öğrencilerin dili gerçek bağlamlarda kullanma fırsatı buldukları sonucu da ortaya çıkmıştır.

7. *Yabancı dil derslerinizde ders kitabınızdaki metinleri mi yoksa gazete haberi, dergi yazıları, şarkılar, vb. gibi özgün metinleri mi tercih edersiniz? Neden?*

Odak grup görüşmesinde yer alan öğrencilerin yarısı, yabancı dil derslerinde, kullanılan dilin daha basit ve anlaşılır olduğundan, ders kitabındaki metinleri tercih ettiklerini ifade ettiler. Ancak "Kitap tercih ederim çünkü gazeteler, haberler zor bir dil kullanıyorlar. Anlamak zor. Ama dili anlıyorum, o zaman gerçek metni tercih ederim." şeklindeki sözler, bu zorluğun ortadan kalktığına dilin gerçek kullanımının görülebileceği özgün metinlerin de tercih edilebileceğini ortaya çıkardı. Bir başka öğrenci ise, "Dışarıdan metinleri tercih ediyorum. Bunları kullanıyoruz çünkü gerçekte." şeklindeki sözleriyle, dil öğretiminde dilin gerçek kullanımının görebileceği metinlerden yola çıkılması düşüncesini dile getirmeye çalıştı. Bir başka öğrenci ise metin seçiminin duruma göre

değişebileceğini şu şekildeki sözleriyle ifade etti: “Bence değişir. Mesela yeni bir konu öğreneceğiz, kitap metni daha uygun. Ama mesela belki üç ders yeni şeyler görebilirsin. Sonra farklı metinler, daha ders çalışmak seviyor. Böylece daha hızlı Türkçe öğrenecek.” Öğrencinin açıklamasından, yeni bir konu anlatımında ders kitaplarındaki metinlerin daha uygun olduğu, ancak konuyla ikinci kez karşılaşılacaksa bunun özgün bir metin kullanılarak yapılmasının öğrenci açısından daha eğlenceli olacağı anlaşılmaktadır.

8. *Sizinle “Otomobiller” ve “Başlangıç Noktası” adlı iki özgün metin üzerinden çeşitli etkinlikler yaptık. Sizce, bu metinler doğru bir seçim oldu mu? Açıklayınız.*

Uygulama aşaması için seçilen “Otomobiller” ve “Başlangıç Noktası” adlı metinler, öğrenciler tarafından ilgi çekici, eğlenceli, bilgi iletici ve düşündürücü bulunmuş; onları bilişsel bir sürece sokup düşündürerek öğrenilenlerin kalıcılığını sağlamıştır. Öğrencilerin ilgili soruya verdikleri cevaplardan bir kısmı şu şekildedir:

“Metinler güzeldi ve çok ilgi çekiciydi. Yeni bilgiler vardı. Çok güzeldi. Ve anlayabildim.”

“Mesela başka bir kitaptan metin seçiyorsun. Tercüme ihtiyaç duyuyoruz. Yeni kelimeler öğreniyoruz. Ama kitaptaki metinlerde kelimeler biliyoruz zaten, çünkü daha önce öğrendik. Başka bir kitaptan yeni kelimeler var, o yüzden çok güzel.”

“Bence güzeldi, çünkü akıl daha çok çalışıyor. Daha çok düşünüyorsun. Başka yeni farklı dilbilgisi bulursun ne varsa. Konular da enteresandı, daha iyi hatırlıyorum.”

“Bugün ders çok iyi bir şey oldu, çünkü her zaman kural kullanmam. Unutmuşum. Ama ne zaman kullanıyorum belki hatırlıyorum. Bugün hatırladım. Yeni bir metin içinde gördüm, bu şekilde daha güzel.”

“Bugün çok mutlu oldum, çünkü genel kültür vardı. Yeni bilgiler. Okurken az zorlandım.”

“İyi seçim oldu, konu ilgi çekici.”

9. *Sizce, dilbilgisi öğretiminde başka neler yapılabilir? Açıklar mısınız?*

Dilbilgisi öğretiminde başka neler yapılabileceğine dair sorulan soruda; öğrenciler sınıf içerisinde yapılan etkinliklerin sayısının artırılabilceğini, bu konuda çeşitli film ve hikâyelerden yararlanılabileceğini dile getirmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin odaklı dilbilgisi öğretimine yönelik iki farklı metin üzerinden hazırlanan etkinliklerin uygulaması sonucunda elde edilen bilgiler aşağıdaki gibidir:

- Dilbilgisi öğretimi, öğrenciler tarafından gerekli ve faydalı görülmektedir.
- Öğrenciler, dilbilgisi öğretimi için hangi yöntem seçilirse seçilsin yapının biçim, anlam ve kullanımının görülebileceği metinlere ihtiyaç duymaktadırlar.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Odaklı Dilbilgisi Öğretimi Üzerine Öğrenci Görüşleri

- Metin odaklı dilbilgisi öğretimi öğrenciler tarafından daha anlamlı, kalıcı ve hatırlanabilir bulunmuştur.
- Yaratıcı dilbilgisi çalışmaları, hem hedef dilbilgisi yapılarının iletişimsel bir şekilde kullanılmasını sağlamış hem de öğrenmeyi anlamlı ve eğlenceli kılmıştır.
- Öğrenciler, yeni bir dil öğrenirken hem özgün metinlere hem de dil öğretimi için özel olarak oluşturulmuş metinlere ihtiyaç duymaktadırlar.
- Özgün bir metin kullanıldığı ve dilbilgisi öğretimi metin odaklı yapıldığı için, öğretim aşaması daha uzun zaman almaktadır; ancak, hedef yapıların biçimsel, anlamsal ve kullanımsal özellikleri metinde açıkça görülebildiği ve yapı bağlam içinde öğretilbildiği için dersin planlanması ve işlenmesi aşamasında verilen her emek karşılığını alabilmektedir.

AOÇ'de (2001: 115) yer alan "Metin, iletişimin her türlü hareketinde merkezidir..." ifadesinin, her aşamada kılavuz olarak alındığı bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlar bağlamında geliştirilen öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Hedef dilbilgisel yapıların öğretimi bağlamdan bağımsız bir şekilde gerçekleştirilmemeli; bu yapıların öğrenciler tarafından içselleştirilmesi ve iletişimsel bir şekilde kullanılması için gerekli ortamlar yaratılmalıdır.
- Öğretim aşamasında ister tümevarım ister tümdengelim yöntemi kullanılsın, öğrenciler mutlaka hedef yapının biçim, anlam ve kullanımını görebilecekleri bir metinle karşılaştırılmalıdır.
- Dilbilgisi yapıları, öğrencilere kurallar bilgisi şeklinde aktarılmamalı; özgün kullanım ve işlevlerine uygun görevler verilerek sezdirilmelidir.
- Öğrenciler maruz kaldıkları girdilerde birçok bilgiyi örtük olarak edinseler de dilbilgisi üzerinde bilinçlendirme çalışmalarının yapılması bu bilgi edinimini kolaylaştıracak ve aynı zamanda sistematikleştirecektir. Dolayısıyla, öğrencilerin dilbilgisi kurallarının nasıl işlediğine dair bilişsel bir sürece sokulabilmesi için hedef alınan yapılarla ilgili bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Bu tarz çalışmalar ilk etapta öğrencilere farklı ya da zor gelebilir; ancak bu tür etkinliklerin derslerde düzenli aralıklarla yapılmasıyla öğrenciler sürece alışacak, tanışıklık kazanacak ve öğrendikleri yapıları kullanabildiklerini gördüklerinde kendilerine güven duyacaklardır. Bundan dolayı, öğrenciler, mümkün olduğunca çok sıklıkla bilinç-yükseltme etkinliğine maruz bırakılmalıdır.
- Öğrenme, öğrencinin etkin katılımını gerektiren bir süreç olduğundan; bilinçlendirme çalışmaları yoluyla öğrencilerin dikkatlerinin hedef yapılarla çekilmesi, öğrencilerin çeşitli

sorularla akıl yürütmelerinin sağlanması, rehberlik edilerek yönlendirilmesi ve kendi hızlarında ilerlemelerine izin verilmesi bu öğrenme sürecini daha verimli kılacaktır.

- Bilinçlendirme çalışmalarının ardından yapılan yaratıcı dilbilgisi çalışmalarıyla öğrenilen dil yapıları anlamlı bir şekilde kullanıma sokulabilecek; böylece, öğrencilerin dili iletişimsel boyutta deneyim etme fırsatını yakalamaları sağlanmış olacaktır. İletişimselliğin harekete geçirildiği bu aşamada, öğrenciler kendilerini istedikleri şekilde ifade etme imkânı bulacaklarından öğrenilen yapıların hatırlanabilirlik düzeyi artırılabilir.
- Yaratıcı dilbilgisi çalışmalarını tasarlarken, Görev Odaklı Öğrenme Modeli'nde yer alan 'görev'lerin iletişimsel olmasını sağlayan özellikler dikkate alınmalıdır; böylece, öğrenciler verilen görevleri yerine getirirken dili iletişimsel bir amaçla kullandıklarının farkına varacaklardır.
- Dilin sistematik bir bütün olduğu gerçeği göz ardı edilmemeli ve hazırlanan dilbilgisi etkinlikleri okuma, dinleme, konuşma ve yazma gibi diğer dil becerileriyle de iç içe geçirilmelidir.
- Dilbilgisi öğretimi için seçilen metinlerin, metinsellik özelliklerini karşılayıp karşılamadığı mutlaka tespit edilmelidir.
- Öğrencilerin ihtiyaçları ve ilgi alanları da metin seçiminde dikkate alınması gereken hususlardan olmalıdır; çünkü öğrenci ihtiyaçlarının göz ardı edilmemesi ve konuların ilgi çekiciliğinin sağlanması öğrencilerin dersteki deneyimlerinin kalıcılığını sağlamlaştırmaktadır.
- Öğrencilerin üzerinde fikir yürütebilecekleri ve farklı bakış açılarını sorgulayabilecekleri konuların seçilmesi, hem ders içindeki iletişimselliği arttırmakta hem de öğrenilenleri unutulmaz kılmaktadır; dolayısıyla, kişisel gelişim üzerine yazılan metinler de ders öğretiminde kullanılabilir.
- İçerdiği farklı dil yapıları ve konuları bakımından, dil öğretimi derslerinde, çeşitli metin türlerine yer verilmesi faydalı olacaktır.

Dilbilgisi öğretiminin dışlandığı bir dil öğretimi olamayacağı gibi, metinden yola çıkmadan gerçekleştirilen dilbilgisi öğretiminin de iletişimsel yetiyi geliştiremeyeceği ve öğrencilerin hedef dilde iletişime katılabilmelerinin mümkün olamayacağı açıktır. Bu çalışmanın bu bağlamda materyal geliştirmeye, tarama ve deneysel çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

Batstone, R. (1994). *Grammar*. Hong Kong: Oxford University Press.

Cem Değer, A. Çetin, B. ve Oflaz Köleci, E. (2017). *Kuramdan Uygulamaya Yabancılara Türkçe Dilbilgisi Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Çeçen, M. A. (2007). *Metne Dayalı Dilbilgisi Öğretimi (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*, T.C. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.

Dilber, E. (2015). Dilbilgisi Öğretimi. N. Bekleyen (Ed.), *Dil Öğretimi* (ss. 371-390). Ankara: Pegem Akademi.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Odaklı Dilbilgisi Öğretimi Üzerine Öğrenci Görüşleri

- Ellis, R. (2002). Grammar Teaching – Practice or ConsciousnessRaising?. J. C. Richards ve W. A. Renandya (Ed.), *Methodology in Language Teaching /An Anthology of Current Practice* (ss. 167-174). New York: Cambridge University Press.
- Gerngross, G., Puchta, H. ve Thornbury, S. (2006). *Teaching Grammar Creatively*. Helbling Languages.
- Glesne, C. (2013). Kelimelerin Uçmasını Sağlamak: Görüşme Yoluyla Anlamak.(Çev. Ed. A. Ersoy ve P. Yalçinoğlu), *Nitel Araştırmaya Giriş (2. Baskı)* (ss. 139-189). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gower, R. Philips, D. ve Walters, S. (2005). *Teaching Practice / A Handbook for Teachers in Training*. A. Underhill (Ed.), *Macmillan*.
- Göçen, G. ve Okur, A. (2013). Dilbilgisi Eğitimi. M. Durmuş ve A. Okur (Ed.), *Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı* (ss. 333-356). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Gün, N. (2002). *Mutluluk Kitabı*. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Harmer, J. (2001). *How To Teach English*. Malaysia: Longman.
- Kırkgöz, Y. (2015). Görev Temelli Yöntem (Task-Based Method). N. Bekleyen (Ed.), *Dil Öğretimi* (ss. 231-244). Ankara: Pegem Akademi.
- Kocaman, A. (1983a). Yabancı Dil Öğretiminde Yeni Yönelimler. *Türk Dili, Dil eğitimi özel sayısı, TDK, Ankara*. A. Kocaman(Haz.), *Dil ve Eğitimi Düşünmek* (ss. 47-53). İstanbul: Toroslu Kitaplığı.
- Kocaman, A. (1983b). Üniversitelerde Yabancı Dil Öğretimi Üzerine. *Türk Dili, Dil eğitimi özel sayısı, TDK, Ankara*. A. Kocaman (Haz.), *Dil ve Eğitimi Düşünmek* (ss. 55-56). İstanbul: Toroslu Kitaplığı.
- Long, M. ve Robinson, P. (1998). Focus on form: Theory, research and practice. C. Doughty ve J. Williams (Ed.), *Focus on form in classroom second language acquisition* (ss. 15-63). Cambridge: Cambridge University Press.
- MEB (2006). CEF (2001). *Avrupa Dilleri İçin Ortak Başvuru Metni/ Öğrenme-Öğretme-Değerlendirme*. Ankara: MEB.
- Özkan, M., Tören, H. ve Esin, O. (2013). *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Paltridge, B. (2001). *Genre and the Language Learning Classroom*. The University of Michigan Press.
- Richards, J. C. (2002). Addressing the Grammar Gap in Task Work. J. C. Richards ve W. A. Renandya (Ed.), *Methodology in Language Teaching /An Anthology of Current Practice* (ss. 153-166). New York: Cambridge University Press.
- Sharwood Smith, M. (1988). Consciousness-raising and the second language learner. W. Rutherford ve M. Sharwood Smith (Ed.), *Grammar and Second Language Teaching* (ss. 51-60). New York: Newbury House.
- Thornbury, S. (2000). *How To Teach Grammar*. Spain: Longman.
- Scriver, J. (2003). *Teaching Grammar*. Oxford University Press.
- Willis, J. (1996). *A Framework for Task-Based Learning*. Malaysia: Longman.
- Yaman, H. (2013). Dilbilgisi Oyunları. M. Durmuş ve A. Okur (Ed.), *Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı*. (ss. 242-245). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, Ö. (2018). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Odaklı Dilbilgisi Öğretimi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Extended Abstract

Introduction

The aim of contemporary language teaching is to enable students to use the language in a communicative way; and this can be made possible by the development of communicative competence. Therefore, grammar has become a means of enabling communication, not the purpose of language teaching. Henceforth, not only the form, but also the meaning and function of language structures gained during

communication have gained importance. Since the meaning and function conveyed through language structure can only be seen in texts; the use of texts where the form, meaning and use of grammatical structures can be viewed in a holistic manner in accordance with the communicative context, is a fundamental need in language teaching. The main purpose of this study is to get the opinions of the students on the text based grammar activities where the students can evaluate the grammatical structures in teaching Turkish as a foreign language context.

For this purpose, pre-text, while-text and post-text activities were designed by using 2 different authentic texts. It was ensured that the students had in-depth understanding of the text through pre-text and while-text studies; and in the post-text studies, respectively, consciousness-raising activities and creative grammar activities were included. The students were guided to discover the form, meaning and function of target structures through text-based consciousness-raising activities; and these structures were put into practice by the students in a communicative way through creative grammar activities.

Method

In this research, structured focus group discussion which is a qualitative research method is taken as the basis. After the activities designed for teaching grammar based on texts were implemented in Istanbul University Foreign Languages School B1 Preparatory Class to 16 students, to collect data, a focus group discussion was held with two different groups of 7, in total 14 students.

The data were presented by taking the questions used in the focus group discussion into consideration and the descriptions were enriched by direct quotations from the interviewed individuals. Descriptions were interpreted by the researcher by correlating them with the theoretical part of the research and conclusions were made.

Result and Discussion

As a result of the research; it is revealed that grammar is necessary when learning a new language, and learning grammatical rules from the text and questioning the functions of language structures in texts make language learning more meaningful and permanent. Moreover, it was stated by all the students in the focus group discussion that creative grammar activities made learning meaningful and enjoyable, and enabled them to use the language communicatively.

8 out of 14 students stated that they preferred text-based grammar teaching to the rule-based grammar teaching, whereas 3 of the students clarified that the rule-based instruction at the beginning level and the text-based instruction at the intermediate level would be better. 2 students stated that they preferred both, and one student chose to be taught by rule-based instruction.

Concerning the text type and selection, it was revealed that the two authentic texts, "Otomobiller" and "Başlangıç Noktası" were of a right choice. Additionally, it was found that the students needed texts specifically prepared for the textbooks, as well as authentic ones.

Considering the findings; it was concluded that text-based grammar teaching was successful. The students were able to comprehend the form, meaning and use of the target language structures. Moreover, they used these structures communicatively.

Therefore, texts in which students can see the form, meaning and use of the target structures should be used in foreign language classes. The teaching of the target grammatical structures should be presented in authentic communication by taking the meaning and function they gain in the text into consideration; grammatical structures should not be conveyed to students in the form of rules, but the students should be guided to find the rules by doing tasks designed appropriately to the authentic use and function of the target structure.

Furthermore, communicative activities should be designed for the students to internalize the target grammar structures. When designing tasks, the features in the Task-Based Learning Model must be taken into account to ensure that the tasks are communicative.

Lastly, in a foreign language class, texts written specifically to teach target grammar structures should be included as well as authentic texts. In addition, students' needs and interests should be considered in the selection of texts. It would also be useful to involve different types of text in terms of diversity of language and topics.